

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ความหมายและความสำคัญของการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน

การจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน หมายถึง การวางแผน การเตรียม และการจัดบริการอาหารเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนมีสุขภาพที่ดีขึ้น และได้ผลโดยทางอ้อมอื่น ๆ อีกมาก โดยการปรับปรุงและพัฒนาอาหารใหม่ ๆ แปลก ๆ ไว้มากขึ้นและบริการและเผยแพร่แก่คนทั่วไป งดการใช้สิ่งที่จะเป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกายของผู้บริโภค ส่งเสริมการใช้อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ราคาพอสมควร ปรุงแต่งอาหารโดยคำนึงถึงคุณค่าอาหารพร้อมกับคุณภาพที่ดึงดูดผู้บริโภค คำนึงถึงความสะอาดและปลอดภัยต่อผู้บริโภค พยายามใช้แต่ของที่ผลิตในประเทศ เน้นการใช้สิ่งที่มีคุณค่าสูง ราคาเขา ประหยัด ไม้ทิ้งของโดยเปล่าประโยชน์ ในขณะที่เดียวกัน ก็พยายามส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติไม่ให้สูญหาย เช่น ให้มีการปรุงอาหารประจำเทศกาลต่าง ๆ และพัฒนาอาหารเหล่านั้นให้ดีขึ้นจนเป็นที่นิยมของคนทั่วไป

อุทัย พิศลยบุตร (อุทัย พิศลยบุตร 2508 : 93) ให้ความเห็นว่า การเผยแพร่ความรู้เรื่องอาหารและโภชนาการแก่นักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะนักเรียนเป็นผู้ที่อยู่ในวัยซึ่งยอมรับความรู้และการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ คือ

1. นักเรียนเป็นผู้ที่มีความเจริญเติบโต และกำลังจะเป็นผู้ใหญ่ การที่จะเปลี่ยนแปลงการบริโภค นับว่าเป็นการวางรากฐานตั้งแต่อายุยังน้อย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก
2. การแก้ไขนิสัยในการบริโภคในเด็ก ทำได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่
3. จากการสำรวจแล้วพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ของไทยมักเป็นโรคขาดสาร

อาหาร

4. โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่มีอิทธิพลเหนือนักเรียน ส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง

5. ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่สามารถจะเริ่มงานนี้ได้มากกว่าคนอื่น ๆ

6. มีความรักและผูกครองของนักเรียน มักมีความสนใจในเรื่องพฤติกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนที่มีบุตรหลานของตนอยู่ และมักสนใจพยายามทำตามคำแนะนำของครูไม่ว่าเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับสวัสดิภาพของนักเรียนในปกครอง

ความมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

สุชาติ โสภประยูร (สุชาติ โสภประยูร 2509 : 88) กล่าวว่า การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มีความมุ่งหมาย 3 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายทางการศึกษา โครงการอาหารกลางวันมีคุณค่าทางการศึกษาเป็นอันมาก เพราะช่วยทำให้เกิดความเจริญในทุกด้าน คือทางด้านร่างกาย สมอง จิตใจ อารมณ์และสังคมอย่างครบถ้วน คุณค่าทางการศึกษาซึ่งวิชาการต่าง ๆ ให้ประสบการณ์แก่นักเรียนโดยผ่านโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนนั้น มีอยู่เป็นอันมาก เช่น วิชาสุขศึกษา สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เกษตรและคหกรรมศิลป์ ทั้งยังเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของวิชาดังกล่าวอีกด้วย

2. ความมุ่งหมายทางด้านโภชนาการ มีดังนี้คือ

2.1 เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกส่วนและมีคุณค่าครบตามที่ร่างกายต้องการ อันจะช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพดี

2.2 เพื่อช่วยป้องกันโรคขาดสารอาหาร ซึ่งมักพบมากตามโรงเรียนในชนบท

2.3 เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดหาอาหารรับประทานในเวลากลางวัน สำหรับนักเรียนและครู ไม่ต้องออกไปรับประทานอาหารนอกโรงเรียน

2.4 เพื่อให้ให้นักเรียนและครูได้มีอาหารที่ถูกสุขลักษณะรับประทาน เป็นการช่วยป้องกันโรคติดต่อที่ติดต่อกันได้ทางอาหาร

2.5. เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงทางด้านโภชนาการ

2.6. เพื่อเป็นตัวอย่างด้านโภชนาการแก่ผู้ปกครองและชุมชน

3. ความมุ่งหมายด้านอื่น ๆ

3.1. เพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจของครูและนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักการ

ประหยัด

3.2. เพื่อช่วยนักเรียนที่ยากจนให้มีอาหารกลางวันรับประทาน

3.3. เพื่อช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการช่วย

ทำงานในโรงเรียนหรือโรงครัวของโรงเรียน

3.4. เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น และเพิ่มความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างกัน

3.5. เพื่อช่วยให้โรงเรียนมีรายได้จากการจัดขายอาหารกลางวัน เพื่อนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหรือเป็นสวัสดิการนักเรียน

พระราชกฤษฎีกา (พระราชกฤษฎีกา 2522 : 92) กล่าวถึงนโยบายการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนว่า การจัดทำโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนผู้บริหารควรมีแนวนโยบายหลักตั้งไว้เพื่ออุดมการณ์ในการดำเนินงาน และได้เสนอแนวนโยบายการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนที่ควรทราบ 3 ประการคือ

1. จัดอาหารให้มีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อมุ่งปรับปรุงภาวะโภชนาการของ

นักเรียน

2. จัดโครงการให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา

3. ไม่มุ่งหวังกำไรหรือดำเนินการเพื่อการค้า

กองโภชนาการ (กองโภชนาการ 2522 : 3 - 4) ได้ให้แนวทางการวางวัตถุประสงค์ในการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อยกระดับภาวะโภชนาการของนักเรียนโดยจัดทำอาหารกลางวันให้มีสาร

อาหารต่าง ๆ ครบถ้วน และให้ค่าจ้างงานเพียงพอหนึ่งในสามของความต่องานของร่างกายในหนึ่งวัน โดยการปรุงและประกอบให้ถูกหลักอนามัย

2. เพื่อเผยแพร่โภชนศึกษาโดยการจัดสอนรวมไปกับการจัดทำอาหารกลางวัน
3. เพื่อให้มีความชำนาญในการจัดทำอาหารกลางวัน การจัดระเบียบต่าง ๆ ในห้องอาหารและในครัว ให้รู้จักอนามัยในการประกอบอาหารและการบริโภค
4. เพื่อปลูกฝังการมีนิสัยที่ดีในการบริโภค
5. เพื่อฝึกหัดหลักประชาธิปไตยโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
6. เพื่อส่งเสริมให้มีผลผลิตทางการเกษตรในโรงเรียนที่มีอาณาบริเวณและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
7. เพื่อส่งเสริมงานค่านิยมศีลธรรมและการสงเคราะห์แก่นักเรียนที่ครอบครัวขาดแคลนและยากจน

หลักการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน

การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นกิจการที่สำคัญอย่างยิ่งของโครงการสุขภาพในโรงเรียน ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการควรมีหลักการ เพื่อเป็นเครื่องช่วยให้กิจการดำเนินต่อไปตามความมุ่งหมายของโครงการ

การจัดอาหารกลางวันตามความมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มีหลักการดังนี้

1. ต้องให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่สะอาดและปลอดภัยจากเชื้อโรค
2. ต้องไม่หวังกำไร หากนักเรียนต้องการซื้ออาหารกลางวันก็ควรให้ซื้อในราคาทุนของอาหารที่ยังไม่ได้หุงต้ม โรงเรียนควรถาเงินทางอื่นมาสมทบทุนในการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อราคาอาหารจะไคลลดลง นักเรียนมีโอกาสซื้อรับประทานได้อย่างทั่วถึง

3. อาหารต้องมีคุณภาพดี มีคุณค่าทางโภชนาการสูง เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียน และควรให้นักเรียนได้รับสารอาหารประมาณ 1/3 ของความต้องการในหนึ่งวัน

4. ต้องจัดให้มีคุณค่าทางการศึกษา โดยใช้การจัดอาหารกลางวันเป็นสื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปฏิบัติการของวิชาที่จัดสอนในห้องเรียนเช่น พละอนามัย คหกรรม-ศาสตร์ ฯลฯ

วิธีการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน

โรงเรียนอาจจะจัดบริการอาหารกลางวันได้หลายวิธี เท่าที่ปฏิบัติกันอยู่อาจแบ่งเป็นวิธีใหญ่ ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนจัดสถานที่และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ เช่น มีที่นั่งรับประทานอาหาร จัดน้ำดื่ม ถังขยะ เพื่อให้บริการแก่นักเรียนที่นำอาหารมารับประทาน วิธีนี้จะได้ประโยชน์ก็ต่อเมื่อโรงเรียนได้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาหารการกิน สุขภาพอาหาร มารยาทในการรับประทานอาหาร ตลอดจนมีครูคอยควบคุมดูแลนักเรียนด้วยความรักและเอาใจใส่ในระหว่างพักรับประทานอาหารกลางวัน

2. โรงเรียนให้แม่ค้านำอาหารมาขาย วิธีนี้ถ้าหากโรงเรียนได้ควบคุมแม่ค้าให้ขายอาหารที่มีคุณค่า ราคาถูก ก็พอจะได้ประโยชน์แก่นักเรียนบ้าง นอกจากโรงเรียนจะคอยควบคุมแม่ค้าแล้ว ก็ควรจะมีครูเวรคอยแนะนำ ควบคุมดูแลนักเรียนในระหว่างรับประทานอาหารด้วย

3. โรงเรียนจัดบริการอาหารกลางวันเอง วิธีนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตอันที่จะดำเนินการให้บรรลุตามอุดมการณ์ของการจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียน เพราะโรงเรียนสามารถจัดบริการและควบคุมดูแลขบวนการจัดได้ทุกขั้นตอน การจัดบริการอาหารแบบนี้มักทำกันในโรงเรียนที่มีนักเรียนอยู่ประจำ และโรงเรียนที่ผู้บริหารมองเห็นความสำคัญของกิจกรรมค่านนี้ หรือโรงเรียนที่อยู่ในโครงการอาหารกลางวัน

4. วิธีประสม คือมีทั้งให้นักเรียนนำอาหารมารับประทาน ให้แม่คามาขายอาหาร และโรงเรียนจัดทำอาหารขายเป็นบางส่วนร่วมกัน วิธีนี้เหมาะสำหรับโรงเรียนที่ยังไม่พร้อมที่จะจัดดำเนินการเองทั้งหมด อาจจะเป็นเพราะมีจำนวนนักเรียนมาก หรืออยู่ในระยะเริ่มทดลองการจัด

5. วิธีจัดบริการอาหารกลางวันโดยใช้ครัวกลาง นิยมทำกันในเมืองใหญ่ที่ของจัดเลี้ยงนักเรียนหลาย ๆ โรงเรียนที่อยู่ใกล้กัน และสามารถขนส่งอาหารจากครัวกลางซึ่งประกอบอาหารครั้งละมาก ๆ ได้มาตามรถ ประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งสถาบันคนกว่าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เคยทดลองจัดบริการแบบนี้ในปี พ.ศ. 2513

การจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนในประเทศไทย

การจัดบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนในประเทศไทย เริ่มต้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้รับนมผงจากยูนิเซฟซึ่งให้เปล่าไปตามโรงเรียนต่าง ๆ แต่ขณะนี้ไม่สู้จะเป็นที่นิยมของนักเรียนนัก ในปี พ.ศ. 2493 มีการบริการอาหารแก่เด็กนักเรียนในบางแห่งด้วยนมถั่วเหลือง และขนมทำจากถั่วเหลืองและแป้งสาลี งานบริการด้านนี้เจริญขึ้นเพียงช้า ๆ เพราะยังไม่ได้เข้าอยู่ในแผนงานของรัฐ

ในปี พ.ศ. 2520 รัฐบาลได้บรรจุแผนอาหารและโภชนาการเข้าไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมมือกันทำงานให้ได้ผลโดยเร็ว ให้มีทั้งการให้ความรู้ ฝึกอบรม ทำอุตสาหกรรมอาหารเสริมและการเพิ่มผลผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ในแผนนี้ได้ระบุให้มีการแก้ปัญหาในกลุ่มวัยอื่น ๆ ด้วย รวมทั้งกลุ่มเด็กวัยเรียน แต่ให้นำแบบทดลองเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสม

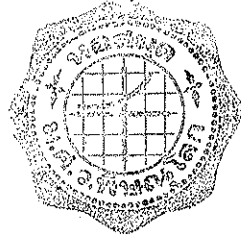
วันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย ร่วมกับคณะกรรมการประสานงานองค์การเยาวชนอาสาสมัครแห่งประเทศไทย ได้จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง "ปัญหาโภชนาการ ปัญหาประชากร และผูบริโภคกับเยาวชน" ที่บ้านมนังคศิลา โดย

วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน คือ นายแพทย์ชวีช สุนทรชฎิภาค จากกองอนามัยครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข นายแพทย์ประมุข จันทริมล ผู้อำนวยการกองโภชนาการ กระทรวงสาธารณสุข นายสุจินต์ ใฝ่เจริญ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และเภสัชกรวิไลกุล ระติณีย์ ที่ปรึกษากรรมการสภาสตรีส่งเสริมบุรุษโลก (ไทยรัฐ 1 ธันวาคม 2524 : 9)

นายแพทย์ชวีช สุนทรชฎิภาค ได้กล่าวถึงปัญหาประชากรว่า ประเทศไทยเราแบ่งปัญหานี้ออกเป็น 3 ประการ คือ ปัญหาอัตราการเพิ่มของประชากรซึ่งอยู่ในระดับสูง ปัญหาการกระจายจำนวนประชากรไม่ทั่วถึงกัน ทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพของประชากรทั้งทางร่างกายและจิตใจ จึงควรหันไปส่งเสริมคุณภาพของประชากร ทั้งด้านสุขภาพอนามัยและการศึกษา ในด้านสุขภาพอนามัย นอกจากปัญหาเรื่องโรคภัยไข้เจ็บแล้ว ก็มีปัญหาด้านโภชนาการซึ่งพบว่าโรคขาดสารอาหารอย่างรุนแรงในเด็กทารกและเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญคือ ความยากจน และการขาดความรู้ในการปรุงอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ตลอดจนการเลี้ยงดูทารก นอกจากนี้ระบบการศึกษาที่ยังไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม คือ ไม่สัมพันธ์กับความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่นและตลาดแรงงาน ทั้งปัญหาการขาดความเสมอภาคในการศึกษา อีกประการหนึ่งคือ ปัญหาการกระจายของประชากรในด้านการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่

สรุปได้ว่า การพัฒนาประชากรในด้านคุณภาพนั้น โภชนาการเป็นเรื่องสำคัญ เพราะมีผลต่อการเจริญของสมองในวัยเด็กเล็กมาก ประเทศเรายังมีความอุดมสมบูรณ์ แต่ประชาชนขาดความรู้ในด้านการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จึงเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง ควรจะได้เร่งทำการพัฒนาด้านอาหารและโภชนาการ มีการส่งเสริมภาวะโภชนาการโดยมุ่งแก้ปัญหาในกลุ่มประชากรทารก เด็กก่อนวัยเรียนและมารดา เพื่อสนองนโยบายของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นการพัฒนาประชากรทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วย

96276

สำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยนเรศวร

การจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนในต่างประเทศ

วัฒนา ประทุมสินธุ์ (วัฒนา ประทุมสินธุ์ 2522 : 21) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของบริการอาหารในสถานศึกษาว่า การจัดบริการอาหารกลางวันในสถานศึกษาเริ่มขึ้นในยุโรปตั้งแต่สมัยยุคกลาง ในสถานอบรมทางศาสนา โดยมีการจัดเลี้ยงอาหารนักเรียนที่กำลังเรียนเป็นพระและแม่ชี ซึ่งอยู่ประจำตามสำนักต่าง ๆ

เยอรมัน เริ่มจัดบริการอาหารในสถานศึกษาครั้งแรกที่เมืองมิวนิค (Munich) เพื่อป้องกันการจรจัดของเขาวชน ต่อมาหน่วยงานอาสาสมัครร่วมกันจัดตั้งบริการอาหารกลางวันแก่เด็กก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง หลังสงคราม มีการขยายโครงการออกไปอย่างกว้างขวาง ให้บริการแก่เด็กนักเรียนได้กว้างหลายสิบ

ฝรั่งเศส ในปี 1842 รัฐบาลได้ตรากฎหมาย อนุญาตให้โรงเรียนใช้เงินในการให้บริการอาหารแก่นักเรียนทั่วทั้งประเทศ ยังผลให้โรงเรียนสามารถบริการอาหารในราคาถูกมากแก่นักเรียน สำหรับนักเรียนที่ยากจนได้รับบริการให้เปล่า

ปี 1865 วิกเตอร์ ฮูโก (Victor Hugo) เป็นบุคคลคนแรกของโลกที่คิดก่อตั้งบริการอาหารในสถานศึกษา โดยเปิดบริการอาหารแก่นักเรียนทั้งแบบเก็บและไม่เก็บเงิน

อังกฤษ ในปี ค.ศ. 1906 รัฐบาลได้ร่างกฎหมายเรียกว่า Meal Act. ซึ่งเสริมท้องถิ่นให้เปิดบริการอาหารกลางวันแก่เด็กในโรงเรียน โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการประจำของโรงเรียน โครงการนี้ได้รับการปรับปรุงเรื่อยมา โดยเฉพาะภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จนปัจจุบัน อังกฤษมีบริการอาหารกลางวันที่ดีที่สุดประเทศหนึ่งในโลก และวางแผนการที่จะให้มีบริการอาหารกลางวันฟรีทั่วประเทศ เช่นเดียวกับบริการทางด้านการศึกษาอื่น ๆ ของชาวอังกฤษ

สหรัฐอเมริกา บริการอาหารในสถานศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ในนครนิวยอร์ก โดยโรงเรียนอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งจัดบริการอาหารให้กับนักเรียนในปี 1894

โรงเรียนอื่น ๆ เริ่มเปิดบริการอาหารให้กับนักเรียนในอีกหลายเมืองทางตะวันออกเฉียงเหนือ และค่อย ๆ ขยายลงไปทางใต้

จากปี ค.ศ. 1969 เป็นต้นมา ตามกฎหมายใหม่ ทุกโรงเรียนมีสิทธิเข้าอยู่ในโครงการอุดหนุนเพื่อบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนของรัฐ การเข้าอยู่ในโครงการนี้จะได้รับอาหารแห้งบางอย่างฟรีเป็นประจำ รวมทั้งยังจะได้รับเงินอุดหนุนเล็กน้อยตามจำนวนและฐานะของนักเรียน

การจัดดำเนินการเป็นงานบริการอาหารกลางวันในโรงเรียนของสหรัฐอเมริกา ตามบทบัญญัติในกฎหมายการจัดอาหารกลางวันแห่งชาติ กำหนดให้เลขาธิการ เกษตรมีหน้าที่รับผิดชอบต่อโครงการโดยตรง เลขาธิการจะบริหารงานสัมพันธ์กับรัฐต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จุดประสงค์สำคัญของการจัดระบบบริหารที่ต่อเนื่องกันดังนี้ ก็เพื่อเป็นการประกันได้ว่า เป้าหมายต่าง ๆ ของโครงการจะได้รับผลตามที่กำหนดไว้ และเป็นการช่วยเหลือทั้งตัวแทนของรัฐบาลและโรงเรียนต่าง ๆ ให้ดำเนินงานไปในแนวเดียวกัน การบริหารงานของรัฐบาลกลางได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ การเตรียมอาหาร การเก็บและขนส่งอาหาร ชุมชนชนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบต่อตัวแทนของรัฐเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการกลุ่มที่รับผิดชอบในแต่ละท้องถิ่น อาจประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน คณะบิดามารดาของนักเรียน และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

โรงเรียนใหญ่ ๆ ในสหรัฐที่มีการจัดบริการอาหาร มักมีผู้มีความรู้ทางอาหารและโภชนาการโดยเฉพาะเป็นผู้ควบคุม ทำให้การดำเนินงานได้ผลตามเป้าหมายมาก

ญี่ปุ่น ประเทศญี่ปุ่นนับว่าเป็นประเทศที่ก้าวหน้ามากทางด้านบริการอาหารกลางวันแก่นักเรียน โครงการเริ่มตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และขยายงานออกไปอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ ในปี ค.ศ. 1946 ในระยะแรกมีเพียงนมที่เป็นอาหารหลัก ต่อมาจึงเพิ่มขนมปัง เพื่อให้บริการอาหารนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1954 มีกฎหมายให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่มีการศึกษาภาคบังคับและมีชั้น
ต้น รวมทั้งโรงเรียนสำหรับคนพิการจัดหาอาหารให้แก่ นักเรียน ในปี ค.ศ. 1962 กระทรวง
ศึกษาธิการได้วางโครงการ 5 ปี เพื่อจัดหาอาหารกลางวันอย่างสมบูรณ์สำหรับโรงเรียนประถม
ทั้งหมด ปัจจุบันโรงเรียนต่าง ๆ ในญี่ปุ่นเกือบทั้งหมด มีการจัดบริหารอาหารแก่นักเรียน

ผลจากบริการอาหารตามโรงเรียนอย่างถูกต้อง รวมทั้งการตื่นตัวทางค่านิยมโภชนา-
การของประชากรส่วนใหญ่ในญี่ปุ่น ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ของญี่ปุ่นมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ขึ้น
กว่าสมัยก่อนอย่างเห็นได้ชัด และสถิติอัตราการเจริญเติบโตของเด็กญี่ปุ่นจัดว่าสูงที่สุดแห่งหนึ่ง
ในโลก

ผลการวิจัยในประเทศไทย

อุดมศิลป์ ศรีสมบูรณ์ (อุดมศิลป์ ศรีสมบูรณ์ 2522 : 130 - 138) ได้ทำการ
ศึกษาเรื่องปัญหาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาที่ประสบอันดับหนึ่งคือนักเรียนยากจน ผู้ปกครองมีรายได้น้อย
นักเรียนไม่มีเงินซื้ออาหารรับประทานเอง ปัญหาถัดมาคือ นักเรียนขาดความพร้อม ขาด
บุคลากร ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือ ปัญหาอันดับสาม คือ ไม่มีทุนหรือมีน้อยไม่เพียงพอ และ
ปัญหาอันดับสุดท้ายคือ ผู้บริหารโรงเรียนบางส่วน ไม่เห็นด้วยกับการจัดโครงการอาหาร
กลางวันในโรงเรียน

นายแพทย์ประมุข จันทวิมล (ไทยรัฐ 1 ธันวาคม 2524 หน้า 9) ได้ชี้
ว่า ปัญหาโภชนาการเป็นปัญหาระดับชาติ และพบว่าประชากรไทยเป็นโรคขาดสารอาหาร
กันมาก โรคขาดสารอาหารที่พบมาก คือ ขาดโปรตีนและกำลังงาน (แคลอรี) จากการ
สำรวจทั่วประเทศพบว่า ประชากรไทยทั้งหมด 47 ล้านคน มีเด็กอยู่ในเกณฑ์ปกติเพียง
ร้อยละ 47 ในจำนวนนี้จะเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ ถึง 7.5 ล้านคน ในจำนวนนี้พบว่า
ทุโภชนาการเสีย 4 ล้านคน โดยป่วยเป็นโรคขาดอาหารในระดับอันตรายถึง หนึ่งแสน-

ห้าหมื่นคน การดำเนินการแก้ไขรัฐบาลได้ให้คำแนะนำและสอนให้รู้จักวิธีการบริโภคที่ถูกตอง และให้มีการเพิ่มผลผลิตให้ครบถ้วน โดยการบรรจุเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งจะเริ่มในปี พ.ศ. 2525 โดยเน้นเรื่องการผลิตให้กระจายทุกหมู่บ้าน แต่เนื่องจากมีงบประมาณจำกัด จึงเจาะจงเฉพาะแผนพัฒนาชนบทยากจน 37 จังหวัดแล้วจึงจะขยายไปเรื่อย ๆ ให้ครบสองหมื่นห้าพันหมู่บ้านภายในปี 2529

ศูนย์โภชนาการ เขต 5 เชียงใหม่ (ศูนย์โภชนาการเขต 5 เชียงใหม่ 2523 : 1-8) ได้สรุปผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน และกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ดังนี้คือ

1. การดำเนินงานที่ใช้โปรตีนเกษตรเป็นอาหารเสริม เพื่อลดต้นทุนราคาอาหารนั้น นักเรียนยังไม่ยอมรับอาหารบางชนิดที่ได้โปรตีนเกษตร และในการประกอบอาหารบางครั้งก็ไม่ได้เสริมโปรตีนเกษตร ฉะนั้นจึงมีผลต่อการประเมินผลในด้านการเจริญเติบโต โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้านำไปเปรียบเทียบกับโรงเรียนทดลองอื่น

2. ด้านการเพิ่มผลผลิตทางด้านการเกษตรในโรงเรียน

2.1 การปลูกพืชผักสวนครัว สภาพพื้นที่ทำการเพาะปลูกในโรงเรียนไม่ค่อยดีเท่าที่ควร แม้ว่าจะได้ทำการปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมีแล้วก็ตาม เมื่อปลูกผักแล้วมักจะไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีศัตรูพืชรบกวนอีกด้วย

ในด้านการเลี้ยงสัตว์ (ไก่) เพื่อจะเป็นอาหารพวกโปรตีนนั้น เมื่อให้นักเรียนนำคัมไปเลี้ยงที่มัน พอถึงเวลานำไก่มาเป็นอาหารแล้ว นักเรียนมักจะไม่ค่อยยอมขายเพราะเกิดความสงสารไก่ที่ตนเลี้ยงมา นักเรียนจึงขอซื้อคืนเป็นจำนวนมาก ทำให้โครงการเลี้ยงไก่เพื่อเป็นอาหารโปรตีนในโครงการอาหารกลางวันไม่ได้ผลเท่าที่ควร

2.3 ในด้านการเพาะเห็ดฟาง มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการลงทุนสูง จึงทำแต่เพียงสาธิตให้นักเรียนดูเท่านั้น

2.4 การปลูกถั่วเหลือง มักจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะต้องลงทุนสูงมากเช่นกัน ทางโรงเรียนมีงบประมาณไม่เพียงพอ โครงการปลูกถั่วเหลืองจึงหยุดชะงักลงชั่วคราว

3. อุปกรณ์ต่าง ๆ ยังไม่พร้อม เช่น โต๊ะ เก้าอี้สำหรับนั่งรับประทานอาหาร เพราะขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ดังนั้นการฝึกอบรมต่าง ๆ ในการรับประทานอาหารจึงทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร

4. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ โอกาสที่ผู้ประกอบการจะจ่ายเงินค่าอาหารให้นักเรียนแต่ละคนเป็นไปได้ยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าครอบครัวใดมีลูกมากกว่า 2 คน ที่มาโรงเรียน โอกาสที่นักเรียนจะมีเงินมาซื้ออาหารก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน

5. การประเมินผลต่าง ๆ ยังทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจาก

5.1 แบบฟอร์มบางอย่างที่ใช้ในการประเมินผลยากเกินไปสำหรับนักเรียน

5.2 การประสานงานเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร

5.3 ผู้ที่เกี่ยวข้องของบางหน่วยงานขาดความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ ศูนย์โภชนาการเขต 5 เชียงใหม่ ยังได้ขอเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ควรเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุเครื่องบริโภค เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน

2. อุปกรณ์การครัวต่าง ๆ ควรจัดหาแยกต่างหากจากเงินทุนหมุนเวียน

3. หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานแล้ว ควรจัดให้มีการสัมมนาร่วมกันระหว่างครูผู้ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และนักโภชนาการที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา จะได้เป็นแนวทางในการดำเนินงานครั้งต่อไป

4. ควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียนในแต่ละชั้น

ศูนย์อนามัยโรงเรียนเขต 3 จังหวัดนครราชสีมา (รายงานประจำปีงบประมาณ 2522 ศูนย์อนามัยโรงเรียนเขต 3 จังหวัดนครราชสีมา) ได้สรุปรายงานความก้าวหน้าของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนว่า จากการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพนักเรียนใน

โรงเรียนสาธิต พบว่า ปัญหาทุโภชนาการยังเป็นปัญหาสาธารณสุขของนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของงานอนามัยโรงเรียนโดยตรง ซึ่งปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการดำเนินงานที่แล้วมาพอสรุปได้ดังนี้

1. ฝ่ายโรงเรียน

- 1.1 การปฏิบัติงานไม่พร้อมในคานกำลังคน สถานที่และระยะทางจากโรงเรียนไปตลาดไกลมาก
- 1.2 การควบคุมคุณภาพและคุณค่าอาหารไม่สามารถปฏิบัติได้ตามโครงการ เนื่องจากความไม่สะดวกในการจัดซื้อวัตถุดิบเพื่อประกอบอาหาร ทำให้ต้องเปลี่ยนอาหารตามสภาพท้องถิ่น
- 1.3 การดำเนินงานด้านการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ไม่คุ้มค่าในแง่การลงทุน ขาดน้ำ ดินเค็ม ขาดปุ๋ย ผลผลิตทางสัตว์เลี้ยงพอช่วยตัวเองได้

2. ฝ่ายผู้ประกอบการ

- 2.1 ขาดข้อมูลในการปรับปรุงราคาอาหาร
- 2.2 ต้องชักชวนทำความเข้าใจว่า ราคาจำหน่ายเป็นราคายุติธรรม

3. ฝ่ายนักเรียน ปัญหาคือ มีเงินน้อยไม่พอซื้อหาอาหารรับประทานได้ให้เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย ถ้าโรงเรียนจะบริการให้เปล่ากับจำนวนนักเรียนมาก ๆ จะทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียนต่อไป ก็กิจการคงจะต้องล้มเลิกไปในที่สุด